

Swami Satyananda Saraswati

L'HINDUISME

AMB CONTRAPUNTS DE

Laia de Abumada

Albert Ferrer

Vicente Merlo

FRAGMENTA EDITORIAL

ÍNDEX

| | |
|----------------------|---|
| Publicat per | FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. U. Plaça del Nord, 4 08024 Barcelona www.fragmenta.cat fragmenta@fragmenta.cat |
| Collecció | INTRODUCCIONS, 6 |
| Consell assessor | JOAN GÓMEZ I SEGALÀ RAMON M. NOGUÉS RAIMON RIBERA |
| Primera edició | NOVEMBRE DEL 2012 |
| Primera reimpressió | JUNY DEL 2018 |
| Producció editorial | IGNASI MORETA |
| Producció gràfica | INÈS CASTEL-BRANCO |
| Impressió i relligat | ROMANYÀ VALLS, S. A. |
| © 2012 | SWAMI SATYANANDA SARASWATI pel text principal |
| © 2012 | LAIA DE AHUMADA BATLLE ALBERT FERRER SÁNCHEZ VICENTE MERLO LILLO pels textos respectius |
| © 2012 | FRAGMENTA EDITORIAL per aquesta edició |
| Dipòsit legal | B. 34.043-2012 |
| ISBN | 978-84-92416-67-7 |
| | RESERVATS TOTS ELS DRETS |

| | |
|--|----|
| <i>Introducció</i> | 9 |
| I SANATANA DHARMA | 13 |
| 1 L'hinduisme | 15 |
| 2 ¿Qui és hindú? | 17 |
| II SHRUTI | 23 |
| 1 Els Vedes | 23 |
| 2 Les Upanishads | 33 |
| III SMRITI | 41 |
| 1 Itihasa | 42 |
| <i>El Ramayana</i> | 43 |
| <i>El Mahabharata</i> | 47 |
| <i>La Bbagavad-gita</i> | 56 |
| 2 Els Puranes | 60 |
| 3 Els Dharma Shastres | 66 |
| 4 Vedangues i Upavedes | 71 |
| IV SHAD DARSHANA. LES SIS VISIONS O SISTEMES FILOSÒFICS | 73 |
| V LA SACRALITAT DE LA VIDA. LA VIDA COM A CAMÍ VERS L'ABSOLUT | 81 |

| | | |
|----------------------------------|--|-----|
| 1 | Els <i>purusharthes</i> : les fites de la vida | 81 |
| 2 | Els quatre <i>ashrames</i> : estadis de la vida | 86 |
| 3 | Les cinc <i>yajñes</i> : ofrenes rituals | 89 |
| 4 | Els <i>samskares</i> : rituals de purificació o ritus de pas | 92 |
| VI MARGA. ELS CAMINS | | 97 |
| 1 | El ioga | 99 |
| | <i>El Raja Ioga: el camí de la concentració i la meditació</i> | 101 |
| | <i>El Bhakti Ioga: el camí de la devoció i l'amor a la divinitat</i> | 110 |
| | <i>El Karma Ioga: el camí de l'acció</i> | 114 |
| | <i>El Hatha Ioga: el camí de la purificació i l'esforç</i> | 116 |
| | <i>El Jñana Ioga: el camí del coneixement</i> | 118 |
| 2 | El tantra | 121 |
| 3 | A manera de conclusió | 126 |
| VII CULTE, TEMPLE I PELEGRINATGE | | 129 |
| 1 | La <i>puja</i> , el ritual d'adoració | 130 |
| 2 | El temple | 132 |
| 3 | El pelegrinatge | 135 |
| VIII HINDUISME I MÓN MODERN | | 139 |
| | <i>Epileg</i> | 143 |
| | <i>Cronologia</i> | 145 |
| | <i>Celebracions</i> | 151 |
| | <i>Glossari</i> | 155 |
| | <i>Bibliografia comentada</i> | 163 |

CONTRAPUNTS

| | |
|--|-----|
| La fascinació de l'hinduisme, <i>Laia de Ahumada</i> | 169 |
| Un hinduisme dual, <i>Albert Ferrer</i> | 175 |
| L'hinduisme contemporani, entre el tradicionalisme i el modernisme, <i>Vicente Merlo</i> | 183 |

INTRODUCCIÓ

L'HINDUISME ÉS LA tradició espiritual i metafísica, encara viva, més antiga de la terra. La seva essència s'ha mantingut fins als nostres dies, i ha acollit en tot moment l'autèntica aspiració de l'ésser humà a reconèixer la seva Realitat transcendent.

Per l'hinduisme, l'essència de tot ésser és *sat-chit-ananda*, existència, consciència i joia absolutes. El reconeixement d'aquesta Realitat essencial és el fet més important i la culminació de la vida de l'ésser humà. Aquesta pregària vèdica, recitada avui tal com s'ha fet al llarg de milers d'anys, és la millor descripció d'aquesta aspiració sincera:

Asato ma sadgamaya

Tamaso ma jyotirgamaya

Mrityor ma amritam gamaya.

Condueix-me de la irrealitat a la Realitat.

Condueix-me de la foscor a la Llum.

Condueix-me de la mort a la immortalitat.¹

¹ Brihadaranyaka-upanishad, I-III-28.

Asat significa irreal, fals i impermanent; *sat* és l'Existència Absoluta, eterna i inalterable. *Tamas* és la foscor, la ignorància, l'opacitat; *jjyotih* és la llum de l'Ésser, la llum d'Allò que és real. *Mriyru* és la mort, la temporalitat, el món del canvi i de l'esdevenir; *amritam* és la immortalitat, el gran nèctar, el reconeixement de la Realitat transcendent de la nostra essència, l'essència de tot.

Al llarg dels mil·lennis, i segons les necessitats de cada moment, la tradició hindú ha adquirit diferents formes. L'hinduisme conté en si mateix els camins solitaris dels ioguis i les austeritats dels ascetes, així com els camins de les persones immerses en les responsabilitats familiars i socials. L'hinduisme acompanya l'asceta en la contemplació profunda i radical que la totalitat del món fenomènic dels noms i les formes és quelcom sense substància ni realitat en si mateix, *asat*, no real; i, al mateix temps, guia l'adepte en la contemplació del reconeixement que la totalitat de l'univers és la meravellosa manifestació de la dansa extàtica de la *shakti* o energia divina i primordial.

L'acceptació de les diferents constitucions internes dels éssers humans, així com la multiplicitat de camins adequats a aquestes variades potencialitats humanes, és una de les grandeses de l'hinduisme. Cal tenir present que l'hinduisme no depèn de cap messiès ni profeta, ni de la historicitat de cap persona. Tam-

poc no depèn d'un únic llibre sagrat (tot i el respecte que atorga als Vedes), ni d'una única doctrina o dogma, ni d'un únic culte, pràctica o camí; ni tan sols no depèn d'una única forma d'entendre la Realitat.

En l'arrel mateixa de l'hinduisme hi ha el profund reconeixement de la sacralitat de tota forma, nom, acció i ésser; la sacralitat de l'univers, la terra, la natura, els animals, els arbres, els rius i les muntanyes. I, convé ressaltar-ho, la sacralitat de la nostra pròpia essència, el reconeixement que la totalitat del cosmos és el reflex de la Realitat Absoluta.

L'hinduisme, per la seva riquesa metafísica, per la seva manca de limitacions dogmàtiques i per la seva extraordinària amplitud, és poc entès a Occident, on sovint erudits i indòlegs l'estudien amb patrons conceptuals que li són totalment aliens. Voler copsar o presentar, encara que sigui mínimament, aquesta imponent i variada tradició espiritual en un breu assaig com aquest és un gran repte. Recordem les paraules poètiques de Pushpadanta, gran devot de Shiva, que en el seu conegut himne «Shiva Mahimna Stotra» ('Himne a la glòria de Shiva'), volent expressar la grandesa i sublimitat del seu adorat Senyor, escriu:

Si la muntanya blava fos tota tinta, l'oceà sencer fos un tinter, una branca de l'arbre celestial fos la ploma, la totalitat de terra la fulla per escriure, i si amb tot això,

Saraswati, la deessa de la saviesa, escrivís eternament, oh Senyor, ni tan sols així, podria expressar-se el límit de les Teves virtuts.

A les pàgines següents ens basarem en les escriptures, textos i escoles que tenen més rellevància en l'hinduisme vàdic, així com en els ensenyaments dels *mahatmes* o savis que al llarg dels mil·lennis han estat el cor sempre viu d'aquesta tradició. Tot i que hi ha nombroses traduccions en llengües europees d'aquests ensenyaments, en aquesta obra hem optat gairebé sempre per aportar una traducció pròpia, amb la voluntat de mantenir-nos fidels als originals sànscrits.

Cal, finalment, que prenguem consciència que la tradició hindú atorga el mateix valor al mite que a la història. La narració és un mitjà de contemplar i comprendre la realitat allunyada del racionalisme occidental. Serà també una de les formes utilitzades en aquest llibre. El nostre desig al llarg del text no és sinó que la mateixa tradició hindú s'expressi a través de les seves pròpies fonts i de la seva pròpia visió i llum.

Si el llibre ens pot mostrar una petita espurna de la resplendor de l'immens Sol de Coneixement que és la tradició hindú, ens donarem per satisfets.

I

SANATANA DHARMA

EL NOM VERITABLE del que avui anomenem hinduisme és *Sanatana Dharma*, l'ordre etern, la llei perenne, el camí etern. La paraula sànskrita *sanatana* significa 'etern, perenne, primordial'. Endinsar-nos en la comprensió de l'hinduisme és endinsar-nos en el reconeixement de l'ordre i el ritme de la manifestació del cosmos, així com en el reconeixement d'allò que hi ha més enllà d'aquesta manifestació.

Rita és un altre mot clau per copsar la profunditat de la tradició hindú. Significa 'l'harmonia del cosmos', 'l'ordre del cosmos', i és un terme molt utilitzat als Vedes, especialment al Rig-veda i al Yajur-veda. La base de l'hinduisme és el reconeixement d'aquest *rita* o ordre còsmic i de com s'expressa en les vides dels individus en la forma del *dharma*.

La paraula *dharma* té un significat ampli i diferents connotacions; de fet, no hi ha cap terme que la pugui traduir i copsar adequadament. *Dharma* prové de l'arrel *dhr* ('donar suport, sostenir') i significa 'lleï,

deure, rectitud, mèrit o codi de conducta', segons el context. El *dharmā* és el fonament de l'univers, una llei còsmica, imprescindible perquè l'univers es mantingui.

Dharma comporta *achara* o conducta adequada, és a dir, la regulació de certes activitats de la nostra vida. Seguir el camí del *dharmā* és actuar de manera que les pròpies accions siguin harmonioses i beneficioses per als altres i per a un mateix. L'acció *dhārmica* està en harmonia amb l'ordre de l'univers. El *dharmā* és la base de tot ordre noble i virtuós, de tots els aspectes de la vida de l'ésser humà, individualment i com a societat, èticament i moralment. Tenir consciència del *dharmā* en la vida individual i viure-hi coherentment condueix els éssers humans cap al «bé més alt», l'alliberació o *moksha*. El *dharmā* suprem és seguir el camí que ens porta al reconeixement de l'*atman*, la veritable essència de l'individu.

En aquesta cosmovisió, l'univers està totalment interpenetrat pel *dharmā*. Tot el que existeix està interconnectat; el cosmos està perfectament regulat des de Brahman, l'Absolut, passant pels diferents nivells d'estats subtils, fins a arribar a la manifestació material més tosca. El *Sanātana Dharma*, l'ordre etern, és el reconeixement d'aquesta visió i del fet que tota acció, individual o social, incideix en aquest ordre còsmic.

I L'HINDUISME

Les paraules *hindú* o *hinduisme* no es troben en cap dels textos antics tradicionals, i tampoc no apareixen en cap text sànscrit fins entrada l'edat mitjana. *Hindú* és la paraula amb què els antics perses van designar els habitants de l'est del riu Sindhu (Indo), que neix al Tibet i baixa de l'Himàlaia fins a arribar a les valls de Sind, al Pakistan actual. La paraula *hindú* tenia en el seu origen una connotació geogràfica i ètnica: feia referència als habitants de Bharata Varsha (Índia). «Aquella terra que està al nord dels mars i al sud de l'Himàlaia és Bharat, i els seus habitants són els *bharatiyes*», diu el Vishnu-purana.

Més endavant, en el transcurs de segles d'invasions i ocupació musulmanes, la paraula *Al-Hind* s'estengué per referir-se a Bharat (Índia). Al llarg d'aquest període i sobretot amb l'arribada dels anglesos, la paraula *hindú* va arribar a connotar la tradició espiritual dels *bharatiyes* o habitants de la regió. Aquesta designació (*hindú*) incloïa originàriament totes les denominacions i ordres vèdiques, shivaites, vishnuites, *shaktes*, ioguis, vedantins, *bhaktes*, sikhs, etc., i també els sistemes no vèdics com ara els budistes i els jainistes. En l'actualitat, el mot *hindú* s'utilitza molt i se li atribueix el mateix significat que *Sanātana Dharma*.

L'hindú considera que la seva tradició, basada en el *rita* o ordre còsmic, no té ni principi ni origen i és inherent a la pròpia manifestació del cosmos. En la mitologia hindú, quan Brahma, l'aspecte creador de la divinitat, crea l'univers, primer crea el *dharma*, ja que aquest és el suport de tot el que existeix, és la força integradora que impedeix que la manifestació no esdevingui un caos.

Llegim un dels representants moderns de més rellevància de l'ortodòxia vèdica per fer-nos una idea de com comprenen i viuen l'hinduisme. En el llibre *Dialogues with the Guru*, Chandrashekara Bharati afirma:

Hinduisme és el nom que ara s'ha donat a la nostra tradició, però el seu nom real sempre ha estat el de *Sanatana Dharma*, la Llei Eterna o l'Ordre Etern. Aquest ordre no té data d'origen ni comença amb cap fundador particular. Sent etern també és universal. No té jurisdicció territorial. Tots els éssers nascuts i per néixer en formen part.¹

És per aquesta raó que alguns dels noms més utilitzats des de l'antiguitat per descriure l'hinduisme són *manava dharma* o *manushya dharma*, el *dharma* de

¹ R. Krishnaswami Aiyar, *Dialogues with the Guru*, Chetana, Mumbai, 1981, p. 2.

l'ésser humà. *Vaidika dharma*, el camí que té com a suport i guia la revelació dels Vedes, i *arya dharma*, el camí de les persones nobles, són altres noms que el descriuen.

Molts consideren que el jainisme, el budisme i el sikhisme són diferents aspectes d'aquest immens *Sanatana Dharma*, tot i que no accepten plenament la revelació vèdica. Atesa la immensitat de l'hinduisme, ens centrarem en la tradició que té com a suport la guia dels Vedes.

2 ¿QUI ÉS HINDÚ?

L'hinduisme mai no s'ha preocupat per donar respostes dogmàtiques a la pregunta de qui és hindú. Moltes de les definicions que han esdevingut comunes són alienes a l'esperit mateix de l'hinduisme. Sovint llegim que només és hindú aquella persona que ha nascut dins de l'ordre social dels varnes (castes); també és usual la idea que cal haver nascut a l'Índia, o en una família hindú. Altres creuen que són hindús «els que cremen els morts», «els que creuen en una preexistència» o fins i tot «els que protegeixen les vaques i els brahmans».

També és força comuna la idea que l'hinduisme és una tradició tancada i que no pot assimilar nous

adeptes nascuts en una altra tradició o religió. Si bé és cert que les escriptures originàries de l'hinduisme no emfatitzen les conversions ni el proselitisme, no és menys cert, tal com diu Swami Sachitananda de Yogaville Ashram, que «l'hinduisme té una llarga història d'acceptar tothom qui estigui en el camí de la veritat eterna. L'hinduisme no discrimina cap buscador sincer. Tota persona que estigui dedicada a la cerca de la veritat eterna és abraçada per l'hinduisme.»

Ha estat en els últims dos segles que els hindús s'han autodefinits en termes més concrets i menys metafísics, un procés que ha estat fruit dels diferents conflictes i tensions causades per la colonització anglesa, la creixent població musulmana, els esforços missioners del cristianisme i la llarga successió de governs que de la independència de l'Índia ençà han estat basats en valors allunyats del *dharma*.

Repassem molt sumàriament algunes de les respostes contemporànies a la pregunta de qui és hindú. Una de les definicions més acceptades és la de Bal Gangadhar Tilak, un dels lluitadors i ideòlegs del moviment que portà l'Índia a la independència. Tilak diu que les característiques que distingeixen la tradició hindú són: acceptar els Vedes amb reverència; reconèixer que els mitjans i camins per a l'alliberació són diversos, i acceptar que hi ha un gran nombre de déus que poden ser adorats.

Durant la lluita contra la corona anglesa, els nacionalistes hindús van utilitzar els termes *hindú* i *hindutva* per enfortir una identitat ètnica, cultural i política. A la seva obra *Hindutva. Who is a Hindu?*, Veer Savarkar, que va presidir l'Hindu Mahasabha de 1937 a 1943, va escriure:

Els hindús estem units no sols pel llaç de l'amor que tenim per la nostra terra mare i per la sang comuna que corre per les nostres venes i fa que els nostres cors bateguin, sinó també pel llaç del respecte que tenim per la nostra civilització, la nostra cultura hindú [...]. Són hindús aquells que consideren que Bharat (l'Índia) és la terra on vivien els seus avantpassats, així com la terra on la seva religió es va originar.

L'any 1966 la Cort Suprema de l'Índia va formalitzar una definició judicial de les creences d'una persona hindú, definició que s'ha fet servir fins a dates recents en judicis d'identitat religiosa i que es basa en l'argumentari següent:

- Acceptació dels Vedes i dels savis o *mahatmes* hindús com a fonament de la tradició hindú.
- Esperit de tolerància i voluntat d'entendre i valorar diferents punts de vista, amb el reconeixement que la veritat té moltes facetes.

- Acceptació del ritme del cosmos; llarguíssims períodes de creació, manteniment i dissolució dels universos que se succeeixen eternament.
- Acceptació del renaixement i de la preexistència.
- Reconeixement que els mitjans i els camins per assolir la veritat són molts.
- Reconeixement que són molts els déus que es poden adorar i acceptació que hi ha hindús que no creuen en la necessitat d'adorar-los.

Les respostes a la pregunta contemporània de qui és hindú són diverses i no sempre unívokes. A grans trets, però, totes confirmen que la tradició hindú no està lligada a cap dogma ni a cap sistema unitari de conceptes filosòfics.

Acabem aquest recull de diferents definicions del significat del mot *hindú* amb un esment de Gulabrao Maharaj, un mestre important del segle xx, que considera que hi ha dos tipus d'hindús: els que ho són per *janma*, o naixement, i els que ho són per *diksha*, o iniciació. Aquests últims són les persones que han rebut una transmissió i benedicció espiritual en el moment que s'han integrat en algun dels *sampradayas* o camins vius de l'hinduisme mitjançant un ensenyament, una pràctica yòguica, una forma de viure harmoniosa amb el *dharma* i, molt important, una transmissió espiritual. Gulabrao afirma que l'ideal és que les dues vies

d'accedir a l'hinduisme, per naixement i per iniciació, es donin a la vegada; però afirma que si no es dona aquesta simultaneïtat, la via de la *diksha* o iniciació és la més rellevant, atès que la cosmovisió i el comportament defineixen millor la identitat espiritual d'una persona que no pas el naixement.